

Kmetijske in rokodelske novize.

Na svetlobo dane od z. k. kmetijske drushbe.

N° 24.

V frédo 13. grudna.

1843.

Te novize pridejo vsako frédo na dvéh zhetertnih listih v Ljubljani na svetlo. Plazhujejo se v pisarnizi z. k. kmetijske drushbe v hihi 195 v Šalendrovi ulizi bliso Brega; sa Ljubljano in sa tiste, ki jih ne dobivajo po pošti, sa zelo leto s 2 fl., — sa pol leta s 1 fl.; prejmljejo se pa pri natiškovavzu na Bregu Nr. 190. Po pošti veljajo sa zelo leto 2 fl. 30 kr., — sa pol léta 1 fl. 15 kr. Po vsih z. k. poštah se snajo dobiti.

Zhefka prediza Slovénkim.

Pridno predete Krajnize
Lizhno, gladko in lepó,
Pa nerodno sa predize
Vafhe tefhko je koló.

Torej vam, sestriže damo,
Nafh kolovrat, ki verti
V kroge urno se, ko b' famo
Teklo; urnejšhiga ni!

Bres vretena Istrianka
Zhedno prede, moram rézh',
Bres koshela zlo Lizhanka
Si napréde shtren odvèzh.

Zel' povésmo k glav' pervéshe,
Tánka tezhe 's njega nit,
De se vtrud' od mnoge téshe,
De se zló ne more g'nit'.

Vunder prede bres nehaja,
Platno dela fama v hiš',
Nofit' svojih dél ne graja, —
Med Krajnizam take ish'!

Lepo ste Lozhanke prédle,
Al' kolovrat slab je bil;
Zhe pa s nafhim bote predle,
Vaf bo, sestre, vešelil.

Tanka nit da lepo platno,
Lizhno, kakor mušhelin;
Truplo bode v njem bolj shlahtno,
In domá oftal zekin. —

P. B.

Sbudite se gorénfki suknarji!

V diru zhasa vtóne, ki s njim ne plava.

Snano je, de so gorénfki suknarji vézhdel opéshali in she vezh jih je zeló jenjalo, sukno in flanélo delati. Koliko stavev so pred nekimi létmi v Bledu, v Lészah, per Novi zerkvi, v Begnah, v Béli i. t. d. imeli? koliko jih imajo sdaj, de sukno délajo? Zéle kupe sukna se je v zhasih na sòmnju pri Franzhishkanarjih vidilo; sdaj ga komaj sto kosov nafhteješh! Kjú so zhasi, kí so she pred nektermi 15mi létmi bili, ko je en mojster tako prevseten bil, de so ga profiti mogli, de je njim svoje sukno prodal? Tako je shlo takrat gorenfko sukno v denarje! Zhe pa sadaj v shtazunah po gorenfkim suknu poprašhah — ga skoraj nobeden nima. Nar vezh she siviga sukna spezhajo, ki ga v Kora tan prodajo.

Sakaj se je to tako grosno spreobernilo? Ali morebiti ljudjé menj suknene obleke nosijo? Nak! — Ali sa burno ali grobo sukno ne marajo in sploh le bolj prashno ali fajn nosijo? Réš je, de sta se napuh in baharija nekaj lét fim po vfi Krajnski desheli, kakor kuga rasshirila ter hlapzi in dékle oblazhila nosijo is sukna, ki po 3 do 5 goldinarjev vatel veljá. Tode she smiraj se veliko grobiga sukna prodá. De je to ref, pri zha skushnja, de she sadaj se Iglavfškiga sukna na Krajnskim v letu nar menj 3000 kosov spezhá, kteriga vatel 32 krajzarjev, k vezhimu 1 goldinar velja. —

Kje so tadaj usroki iskati, de so gorenške fabrike tako opéshale? Morebiti de je gorénsko sukno slabshi, kakor marško, zhesko in nemshko? Tudi ne; vfi kupzi mi terdijo, de je gorenško sukno terdno in sa nosho in terpesh she bolje, kakor is Iglavskih, Vifhavskih in Humpolifhkih fabrik, ktere so Gorenške nar bolj nasaj postavile. — Ali je morebiti drashje, kakor ptuje? Dobro robo Gorenzi nekoliko drasheje dershé, kakor Iglavarji: to je ref — tode zena ni sadershek gorenških fabrik, ker je snano, de zlo polli drage sukna kupujejo. Tudi se mora gorenškim suknarjem sploh praviza dati, de so v méri natanzhni; njih sukna so popolnoma sheft zhetertink ali firtelzov shiroke in tudi fizer dobre mére. Pa vunder kamor se pogleda, she zeló tam, kjer gorenško sukno delajo, nedeljške obléke is ptujiga sukna imajo. Od kod vse to pride?? Od kod? — Kaj mislite? — Glejte od téga, ker nashhi zhasi vezh niso stari zhasi! To je: ljudém ni vezh vstresheno samo s dobrim blagam, tudi lizhno in ozhitno hozhejo iméti. To je usrok, ki gorenške suknarje nasaj postavlja in de je ena fabrika sa drugo nehala.

Marzi, Zhehi in Nemzi so s zhasam naprej shli, so v svojih fabrikah nove snajdila napravili in sadaj ozhitne, lepo polikane in bolj prashne sukna prodajajo. Rasun tega tudi sukno per glavini, ker se ogleduje, in na krajih tako lizhno napravijo, de je kof krajnskiga sukna memo nje-ga, kakor nozh memo dnéva.

Gorénške fabrike ne snajo sukna ozhitniga in lizhniga narediti: to je tadaj poglavitni pogréshek pri krajnskim suknu. Med vsemi gorenškimi suknarji sta komaj dva mojstra, ki se v isdelanju in strishbi sukna ptujim fabrikam blishata. Drugi pa svoje sukna delajo, kakor v starih zhasih, ki je star in mlad Krajnz sa desh vifhnjev plajsh, Krajniza pa belo rjuho okoli sebe ogernila. Ti zhasi so prezh.

Tù fim le pogledite tisti, ki pravite, de se ni treba nizeh uzhiti, in ki mislite, de je stara navada prava! Na gorenške suknarške fabrike poglejte, ki tako trobite in preprizhali se bodete, de niso prasne besede, zhe se pravi, de ni dosti famo to snati, kar so ozhetje snali. — Mene ref serze bolí, kadar memo Franzhifhkanarjev grem ter shtante vidim, sukna pa malo, kupzov pa she mènj!

S tem pa nizeh nifim pomagat, zhe le tóshim, de so gorénške fabrike opéshale. — „T o v fakkdo vé!“ bo kdo rekel. „Pomozhek nam pokashi, kaj moramo storiti, de bodo nashhe fabrike sopet oshivéle!“ bodo moji rojaki rekli.

Hozhem vam pomozhek povédati, kako bi vam bilo pomagati in gotovo bo vsak rekel, de pravo terdim. Poflufhajte me: Pripravite si umne suknarške delovze is tazih krajev, ki vashhe robe sukna delajo in mojstri se sazhnite sami od njih uzhiti, kar she ne snate. Plazhevajte té delavze

kaj lét bólje, de val bodo uzhili, kako novo orodje si pripraviti, ovno na pravo visho présti, sukno kakor Iglavarji delati in pripravljati. Kaj mislite, de ne bodo radi na Krajnsko prishli, zhe jim bodete dobro plazhevali? Šaj je tudi pri drusih rokodelstvih dosti ptujih delovzov, sakaj bi se sato ne dobili? Šaj imate snanze med Ljubljanskimi kupzi, ki vam bodo pot pokasali, take delavze dobiti.

Zhe edin ali drugi ne samore sam potreb-nih istroshkov terpéti, stopite vkupaj in sklenite se. Kar edin ne more, bodete pa sdrusheni samogli! „Pa mashine bodo prevezh denarjev veljale! kdo si te more napraviti?“ — bo marškdo rekel! Ne mislite, de imajo unajne suknarške fabrike posebno drage mashine in orodje; saj jih posnam vezh teh mojstrov, ki na Dunajski sòmenj tudi le kakih 40 — 50 kofov sukna pripeljejo in tako premoshni niso, de bi veliko denarjev v mashine vtakniti mogli!

Drugi pomozhek, ki ga vam svetjem, je: Ozhetje, ki imate finove, pustite jih nemshkiga jesika seuzhiti in brati, potém jih pa poshljite v ptuje fabrike, de se bodo uzhili, kako tam sukno delajo. Isuzheni bodo dam prishli in s pridam se svojiga rokodelstva lotili. Zhe bo Blejz v Bledu, Begnizhan v Begnah ostal, bo gorénška suknarija smiraj slabshi. Ali mislite, de ptuji mojstri ne poshiljajo svojih finov tudi v druge fabrike, de bi se uzhili? Prashajte drusih, in svedili bodete, de resnizo govorim.

Tretji pomozhek pa je: Bukve brati, ki od tega rokodelstva pishejo in snajdila in skufshnje v faza ziga léta na snanje dajejo. K temu je treba nemshki jesik snati. Pa tudi mi bodemo v nashih novizah vselej na snanje dali, kar bomo od suknarških isnajdb v ptujih rokodelških bukvah brali.

Jes posnam na Gorenškim dva rokodelza, ki shenske pertè sa zelo krajnsko deshelo delata, in ktere v zéni, pa tudi v barvanji tega blaga Nemzi dohajati ne morejo. Bogata mosha sta. Ali pa mislite, de se ona nikoli nista is Tershizha premaknila? de nizeh ne bereta, kaj fabrike drusih deshel skufshajo? Motite se, zhe to mislite.

Glejte taki so zhasi — tako se mora ravnati! Ni drugazhi! „Revésh bo, kdor s zhasam naprej ne hití; rakovo pót gré, ker se terdovratno stariga dershi.“ Zhe tadaj tega ne posnémate, kar so drugi koriftniga snajdli, bo vasha kupzhija zhes dalje slabshi in drugazh si ne bodete pomagali, kakor tako, ko fim vam svetoval. Šizer bi pa bolje bilo, zhe bi svoje orodje v ogenj vergli in sa drevó prijéli.

Šhkoda pa bi bilo, zhe bi sopet rokodelstvo is nashhe deshele sginilo, ki je nekadaj toliko drushin redilo in toliko denarjev domazhiji ohranilo! Sbudite se tadaj gorenški suknarji; saj imate umétne moshé med seboj — — she je zhas!